

Slovstvo.

* *Paul Jos. Šafařík's Geschichte der südslavischen Literatur; herausgegeben von Josef Jireček, III. Das serbische Schriftthum, I. Abtheilung 1865.*

Kaj naglo J. Jireček pospešuje izdajo prevažne Šafaříkove zgodovine jugoslovanskega slovstva. Pred sabo imamo že tretji vezek, ki razkazuje srbsko slovstvo od ustanovitelja njegovega svetega Save (ki se je rodil leta 1169 in umrl leta 1237) še le do 17. stoletja, toraj se imamo nadjati še enega vezeka o srbski literaturi. Gosp. izdatelj tretji vezek med svet tako-le vpeljuje: „Da bi zgodovina srbskega slovstva bila dovršena, imela bi obsegati vsa slovstvena dela tega rodú, namreč pravih Srbov, Boznjakov, Dalmatincev, Slavoncev in graniških ali mejnih Hrvatov; kajti vsi ti prav za prav govoré le en jezik, govornica različnih krajev so le narečja. Al državljanska in verska ločitev ločila je ta rod tudi v slovstvu. Državljanom nekdanjega srbskega kraljestva, grški veri vdanim, rabila je cirilica in dolgo tudi staroslovenski cerkveni jezik, namesti kterege je v zadnjem stoletju vpeljan bil v slovstvo deželni živi govor; — Dalmatinci, Hrvatje in Slavonci, večidel katoličani, poprijeli so se latinice ter so svoje narečje začeli pisati že leta 1161, v 15. stoletju pa so jo stanovitno povzdignili za književni jezik, toda žalibog, tako brez vzajemne zveze, da so pisali različno o raznih časih in krajih, v Dalmaciji po svoje, v Slavoniji po svoje. Le en del katoliških Srbov, glagoliti, obdržali so stari cerkveni jezik, se ve da manj ali več popačen s prostim svojim narečjem, premenjali so pa cirilico z novo azbuko, ki jo po krivem imenujejo glagolitico. Tudi potem, ko so se Srbi obojega obreda bolj sprijaznili, je ločitev v slovstvu vendar še ostala tako, da grški Srbi ne poznajo slovstvenih del latinčanov, ti pa unih ne. To in loži splošni spregled sta učenemu izdajatelju vzroka dovolj, da se v tej knjigi drži večidel slovstva grškega obreda, in da le sèm ter tje omenja katoliškega in protestanskega v cirilici. Pri drugi priliki pa obeta ravno nasproti ravnati. Bulgarskega jezika, ki je samo svoje narečje, se kar ne dotika.“ — Toliko iz spregovora v porazumljenje sploh.

Zdaj pa o imenovane knjige obsegu, ki je silno važen vsacemu, ki se hoče z junaškimi Srbi bolj seznaniti. Nekako vse drugači je osnovana ta knjiga od svojih prejšnjih sestic. Prvi oddelek ob kratkem obdeluje srbsko povestnico *); drugi pretehtuje srbsko državo, cerkev in národno življenje; tretji govori o srbskem jeziku in sploh o pokristjanjenji srbskega rodú, posebej pa nam našteva 58 prvih grških pisateljev z prevažnimi črticami iz njihovega življenja in delovanja, 10 katoliških s cirilico in protestanske izdajatelje srbskih knjig; dalje nahajamo v tej knjigi zapisnik starih srbskih besedi, rokopisov in družih jezikovih spomenkov: imena rek, gorá, mest, dežel, oseb in nekaj plemenskih izrazov; napisov pretehtuje 27, spisov 28, rokopisov: biblijskih 48, liturgijskih 18, bogoslovskih 37, pravniških 17, zgodovinskih 41, jezikoslovna 2. — Poslednji oddelek namenjen je pa tiskanim knjigam in govori o krakovskih, benečanskih, rimskih trnovskih tiskarnah. — Da to važno knjigo živo pripo-

*) Razloživši prvotno domovino Hrvatov in Srbov po različnih pisateljih, pravi Šafařík na strani 12, da „jezik genetiških (radikalnih) Hrvatov ni bil nikdar toliko različen od jezika srbskega, da bi se jezik hrvaški mogel samostojno, samostalno narečje imenovati“, in na str. 13. pravi, da „sedanjemu civilnemu Hrvaškemu se je ime Hrvatov dalo še le pred kakimi 3 stoletji; poprej se je imenovalo Slavonija. Stanovniki njegovi pa so izprva bili Slovenci, ne Hrvatje, vendar z nekim posebnim narečjem. Brž ko ne so posedli Hrvatje ob svojem dohodu tudi nekoliko otokov jadranskega morja.“

ročamo vsem, ki se hočejo z junaških Srbov starim slovstvom bolj seznaniti, se samo po sebi umé.

Ozir po svetu.

Pisma iz Srbije o Srbii.

(Dalje.)

Kočjaš moj je bil iz stare Srbije blizo Macedonije domá in pritekel je v Srbijo, kakor jih priteče več družih. Bil je lep mlad fant, ako smem zamokli obraz lep imenovati, oblečen je bil poletinsko, kakor so srbski kmetje skoraj sploh poleti in pozimi oblečeni — v samih gatah — na eni nogi je imel opanko, druga je bila bosa; ostala mu je neki pred ta dan ena opanka v blatu, pa ker je bila že obnošena, je ni hotel več vzdigniti iz mlake. Ostri burji je junaško svoje široke gosli kazal. Naši brzi konjiči so drli naprej, da je bilo veselje; po ravnini in v hrib smo tekli, navzdoli smo pa leteli, kakor da bi nas veter gnal; kajti tukaj nimajo zavor, cokelj ali družih priprav, da bi kola zaverali, zato navzdol tečejo, da vse prek letí. Tudi moj kočjaš ni navzdol kol zaveral, jih tudi ni imel s čem, temveč je še konjiče z bičem pognal in šel z nami, da smo izvan njega vsi straha trepetali; precej na prvem klancu mi je kočjaš tak strah zapodil v rebra, da sem potlej pri vsakem svoje ljudi z voza pobral in kočjaža pustil, da je sam navzdol drdral. Moja žena se je bala, da nas ne bo vseh konec, in žal ji je bilo, da ni šla v Beligradu k spovedi in sv. obhajilu, predno je na ta voz stopila.

Tako pridemo deloma peš deloma peljaje se čez hribe in doline o poldne do prve štacije v mesto Grocka, kakih 5 ur od Beligrada. Grocka se na široko in dolgo razprostira po hribasti desni obali Donave; človek misli, da je to veliko in lepo mesto, ako ga od deleč sodi; pa veliko je zato, ker hiše ne stojijo kakor po naših mestih ena zraven druge poredoma, nego stojijo v sredi velikih in lepih, s plankami ograjenih vrtov. Hiše so sploh leséne, pa lepo pobeljene in z žlebasto opeko krite. Prebivavci so vrlo priljudni; oni živijo sploh od kmetijstva in živinoprodavstva (redí se sama) kakor kmetje po vaséh. Rokodelcev nisem niti vidil niti slišal, štacun tudi ne; pa mogoče, da je kje kak kovač, da vole kuje, in kaka štacuna, kjer se prodajajo klinčki za ogenj, sladkor, kava, sol itd. Krčem mislim, da mora biti po mestu več, kajti moj kočjaž je rekel, da je naša najboljša, kjer se vsaki čas jéla dobí. In res v veliki veži je gorel strašen ogenj, na ognji sta bila dva kotla, v enem se je kuhalo zelje z mesom, v drugem fižol; okoli ognja so čepeli ljudje, in so molcé ali pa razgovarjaje se vanj gledali. Moški so pušili duhan, ženske pa so predle. Kuha se vse samo, in se kuha po dva, tri in še več dni naprej in naprej tako dolgo, dokler se vse ne pojé; potem se zopet kotli napolnijo z zeljem, fižolom in mesom, kakor prej, in se to kuha zopet, dokler se ne pojé. Mi smo popili čašo vina in prigriznili bedra seboj vzetih pečenih puranov, in čez pol ure smo jo udarili hajd naprej proti Smederevu, večidel tik Donave. Na desni je bil strm breg, da nismo nikamor vidili, na levo, unkraj široke Donave, pa lepi ravni Banat, kterege bogate krasote ni več pokrivala megla. V daljni nepregledljivi širjavi in daljavi je njegovo bogastvo in njegova lepota na našo levo stran razgrnjena ležala; kakor v obljubljeni deželo sem zmirom le na levo v Banat gledal, kajti na desno so mi povsod hribje pogled zapirali, dokler mi ni črna noč oči zaprla. Jez in moja rodovina zdaj dremati počnemo, naše glave se glava ob glavo trkajo, in tako drug družega budimo, da nismo trdno zaspali.